VI
270

OPMERKINGEN

BETREFFENDE HET WERK

„ONZE ZEEMACHT,"

VAN

J. H. K. DE ROO VAN ALDERWERELT,

DOOR

C. A. W. HALVERHOUT,

Luitenant ter Zee 1e *Klasse.*

NIEUWEDIEP,

J. C. DE BUISONJÉ.

1866.

Gedrukt bij C. Blommendaal.

LEMBAGA KEBUDAJAAN
INDONESIA

VI-169

43 hal

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 857/PN-Museum/2010
KIB - ID : 9105960
ITEM - ID : 0000382782
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI-8 Kog

OPMERKINGEN

BETREFFENDE HET WERK

„ONZE ZEEMACHT,

VAN

J. H. K. DE ROO VAN ALDERWERELT,"

DOOR

C. A. W. HALVERHOUT,
Luitenant ter Zee 1e *Klasse.*

NIEUWEDIEP,
J. C. DE BUISONJÉ.
1866.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI
BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW

LEMBAGA KEBUDAJAAN
INDONESIA

VI-169

VOORREDE.

Toen ik den titel las van het geschrift „Onze Zeemacht, Proeve eener populaire beschouwing over de inrichting van het Nederlandsche Zeewezen door J. K. H. de Roo van Alderwereldt" *werd ik aangenaam verrast, dezen talentvollen en kundigen schrijver op dit gebied te ontmoeten.*

Met belangstelling heb ik van zijn werk kennis genomen.

Aangezien het een publiek belang betreft, onze defensie, het behoud onzer bezittingen, het behoud onzer vrijheid, het kostbaarste kleinood van ons Nederlanders, wil ik in de volgende bladen trachten, dáár, waar ik met den schrijver in gevoelen verschil, dit langs dezen weg aan mijne landgenooten kenbaar te maken, gedachtig aan de spreuk:

„Du choc des opinions jaillit la vérité."

Mogt dit geschrift bijdragen tot het onderhouden van het ontwaakt gevoel der Natie, dat zij eene Marine behoeft, in staat om het Vaderland en de onschatbare Koloniën te verdedigen — opdat haar het verwijt ontga, dat men, zoo als dezer dagen in een vlugschrift aan de Staten-Generaal gerigt, de Nederlanders noeme eene Natie met vrij wat meer nationalen dan nationaliteit — dan zal ik mij ruimschoots beloond rekenen.

Helder, Junij 1866.

H.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Aan den Schrijver van „Onze Zeemacht."

Met belangstelling heb ik uw werk gelezen en herlezen.

Het deed mij goed, dat een officier van het leger de pen opnam, om over de Marine, dat hoofddeel onzer defensie, te spreken.

Dikwerf heeft het mij verwonderd, bij sommige officieren van het leger zulk eene totale onbekendheid met marinezaken te ontmoeten, dat ik menigmaal gedacht heb of het niet nuttig zijn zoude aan de Militaire Akademie, vooral de kadetten der artillerie en genie, degelijk te onderrigten in de kennis van de oorlogswerktuigen, welke onze kusten, havens, reeden en sterkten van uit zee kunnen bedreigen.

Uw werk, dat met evenveel talent als oordeel geschreven is, zal gewis allen, die belang stellen in 's lands onafhankelijkheid, boeijen.

Als zee-officier, heb ik echter eenige bedenkingen tegen sommige punten daarin behandeld. Deze wil ik in de volgenden bladen, in het belang der defensie, eene zaak, die ook U zoo zeer ter harte gaat, nader uiteenzetten.

Bladz. 2.

Zoowel hier als daar zijn wij voor bijna 50 millioen 's jaars tamelijk weerloos; wij kunnen den onbeduidendsten vijand niet weren, nòch uit onzen Indischen Archipel, nòch uit onze zeegaten en riviermonden, en eene poging tot ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

overing van ons land zou aan een overmachtig leger denkelijk minder moeilijkheden aanbieden dan de goede gemeente, op het gezag van eenige optimisten, wel gelooft.

Hoewel het hoofddenkbeeld van dezen zin erkennende, verbeeld ik mij, dat het geheel wel wat overdreven is. Ik geef toe, dat men eenen beduidenden vijand welligt niet zou kunnen afweren; maar den onbeduidendsten niet te kunnen weerstaan, dit is wat sterk gekleurd. Om in Indië ons aan het klimaat gewend leger van circa 22,000 man en het eskader van 26 stoomschepen te verslaan, zoude men eene nog al beduidende magt noodig hebben.

Neem eens aan, dat slechts een derde van het leger, vereenigd met de helft van het eskader, moest verslagen worden; dan zou daarvoor zeker een driemaal zoo sterk leger moeten landen; want het klimaat stelt al zeer spoedig een groot gedeelte buiten gevecht. Om deze troepenmagt over te voeren, zoude een aanzienlijk getal transportschepen benoodigd wezen, en minstens de helft meer oorlogschepen, om die transportvloot te dekken; eene magt dus van ± 20,000 man en 20 stoomschepen, met transportschepen, hetgeen toch wel geene onbeduidende magt zal genoemd worden!

Wat ons land betreft, dit zal niet slechts door een overmagtig, maar zelfs door een magtig leger kunnen veroverd worden, om de eenvoudige reden, dat ons leger niet magtig genoemd kan worden.

Bladz. 2.

Aan wie de schuld van dezen toestand? Aan de mannen, die achtervolgens met het bestuur over de verschillende onderdeelen van ons krijgswezen belast zijn geweest? Zeer zeker.

Dit oordeel is hard, zéér hard en naar ik vermeen onverdiend.

Neen! het zijn niet alléén die mannen, welke er de schuld van dragen.

De natie, het volk zelf, heeft er schuld aan. Het ligt in den volksaard om, in tijden van vrede, leger en vloot, de beide hoofddeelen van het krijgswezen, te veronachtzamen.

De vertegenwoordiging des lands heeft er schuld aan, omdat zij de amortisatie-manie van de verschillende Ministers van financiën niet den kop heeft ingedrukt, voor en aleer in de defensie was voorzien, en de sloten van het staatsgebouw niet bij tijds heeft vernieuwd of hersteld.

De nieuwe uitvindingen en toepassingen der wetenschap hebben medegewerkt tot den tegenwoordigen toestand der zeemagt; want niets was voor den Noord-Amerikaanschen burgeroorlog door de ondervinding geijkt of proefhoudend bevonden, en onze kleine staat vermogt geene proefnemingen te doen, hetgeen eene luxe is, die zelfs groote staten ruïneert.

Bladz. 3.

Is de uitbreiding van ons gezag in den Indischen Archipel, die — de ondervinding heeft het reeds bewezen en het ligt trouwens in den aard der zaak — gestadige uitbreiding van leger en vloot ten gevolge heeft, noodig of onvermijdelijk?

Een groot Engelsch staatsman zegt ergens: „eene kolonie is gelijk aan eene olievlak op eene kaart." Ik voor mij wil niet beoordeelen, of de uitbreiding van ons gezag noodig, maar geloof wel dat zij onvermijdelijk is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Nu eens tracht de Amerikaan, dan weder de Engelschman op eenig punt van den Archipel zich neder te zetten. Men begint met koopmanschap te drijven, en wanneer dit niet belet wordt, volgt er eene vestiging, een klein vlekske, hetwelk als olie op eene kaart zich uitbreidt en welhaast de geheele oppervlakte daarvan bedekt.

Ik stem toe, dat onze toestand in Indië voordeeliger ware, indien wij slechts Java, Sumatra en Banka met toebehooren in bezit hadden, mits Borneo, Celebes en de verdere eilanden door geene andere mogendheden bezet waren. Maar cijfer dat „mits" eens weg.

Bladz. 4.

„Wil men Nederland zelf verdedigen en wat wil men verdedigen? Alleen Holland en Utrecht, of ook Gelderland, Overijssel, Drenthe, Groningen, Friesland — ook Zeeland?

Dat men Nederland verdedigen wil, blijkt uit de grondwet, welke zegt: „Het dragen der wapenen ter handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en beveiliging van zijn grondgebied, blijft een der eerste pligten van alle ingezetenen;" uit het aanwezen van een staand leger, schutterij, militie en marine; uit de gelden jaarlijks daarvoor besteed; uit het bestaan van vestingen, arsenalen, werven, geschutgieterij, enz. Men schijnt het dus te willen. Alle opgenoemde provinciën schijnt men te willen verdedigen; immers liggen in allen vestingen of sterkten.

Bladz. 5.

Moeten wij dan nu hebben onze eigen en dus geheel veranderde inrichtingen voor aanbouw en bewapening, onze

eigene werven en geschutgieterijen, of moeten wij ons wenden tot de partikuliere nijverheid, hetzij tot die van het eigen land, hetzij tot die van het buitenland?

Naar ik vermeen, moeten wij dit alles wel degelijk hebben, met uitzondering welligt van de geschutgieterijen; doch op kleine schaal. Wij moeten in staat wezen, al is het niet tot aanbouw, dan toch tot reparatie van het materiëel, dat in den strijd geleden heeft, hetzij door particulieren te ondersteunen, zoodat deze daartoe in staat zijn, hetzij door landsinrigtingen daarvoor gereed te maken.

Bladz. 5.

Zal het geval moeten worden ondersteld, dat de kolonie gedurende geruimen tijd buiten alle gemeenschap is met het moederland en moet alzoo in Indië alles er op ingericht zijn om gedurende maanden of jaren in alle behoeften door eigen middelen te voorzien?

Voor de marine is er reeds gedeeltelijk in voorzien. Te Soerabaya ligt althans een voorraad in de magazijnen van vele artikelen, voldoende om gedurende twee jaren aan het eskader het benoodigde te kunnen verstrekken.

De gestelde tijd is voorwaar ruim genoeg; immers is het, met de tegenwoordige wijze van oorlogvoeren, schier niet denkbaar, dat ons vaderland jaren lang in oorlog zoude verkeeren, en de gemeenschap tusschen moederland en kolonie dus voor langen tijd zoude zijn afgesneden.

Bladz. 10.

In tegenstelling van het leger in Nederland, dat in gewone tijden geene bepaalde bestemming heeft — immers men onderhoudt geen leger alleen om gevangenissen te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bewaken en de orde te bewaren — heeft de Nederlandsche zeemacht ook in tijd van vrede een nuttigen en belangrijken werkkring.

Hoe vleijend dit gevoelen voor de marine wezen moge, zoo kan ik het niet onderschrijven, en tegen uwe bewering betreffende het leger moet ik opkomen.

Behalve het bewaken van gevangenissen en het bewaren der orde, heeft het leger menigen nuttigen en belangrijken werkkring. Het vormt en oefent de officieren en kaders, de kern van het leger, dat ons vaderland moet verdedigen, met behulp van militie en schutterij. Ons leger is de pépinière voor het Indische, en heeft de zeer belangrijke roeping van als het ware het moederleger van de Indische armee te zijn. Het sticht of onderhoudt versterkingen, maakt of vervormt geschut, handwapens en alle verder oorlogsmateriëel, om van menige andere nuttige dienst niet te gewagen.

Welke talentvolle mannen levert het leger niet op, die bij openbare werken, in de industrie, bij de spoorwegen nuttig zijn.

Bladz. 11.

Wij willen deze meening niet als geheel ongegrond verwerpen, maar het is ons toch altijd vreemd voorgekomen, dat juist onze handel aan deze bescherming behoefte heeft, terwijl Hamburg, met eene handelsbeweging die betrekkelijk zeker niet geringer is dan de onze, zich zeer goed zonder scheepsmacht redt.

Ofschoon uwe bewering deelende, moet ik opmerken, dat Hamburg in geheel andere omstandigheden verkeert.

Het heeft minder behoefte aan bescherming van den

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

handel dan wij, omdat de Hamburgsche handelshuizen in tegenstelling met de onze, schier overal filiaalhuizen hebben, die ons ontbreken, dewijl de zonen onzer kooplieden liever in het vaderland blijven, dan filialen op te rigten in overzeesche landen.

Die filialen maken het bekomen van retourvrachten gemakkelijk, zij zijn bekend met de wetten en gebruiken der landen, waar zij gevestigd zijn, en zijn op hunne beurt bij de autoriteiten der plaatsen hunner inwoning bekend.

Bladz. 11.

Goede oefening en vorming zijn zeer noodzakelijk, maar men mag daarvoor, en daarvoor alleen, geen schepen bouwen, men moet de schepen, die voor andere doeleinden toch noodig zijn, tevens voor deze bestemming aanwenden.

Het verstandigste is zelfs om, wanneer men nog een stelsel ontwerpen moet, van de zoogenaamde bescherming van den handel en van de oefening volstrekt niet te gewagen.

Toegegeven, als het kan; maar het is niet altijd mogelijk. Het bouwen van een nieuw instructievaartuig voor de adelborsten is b. v. zeer goed, en het geld, daaraan ten koste gelegd, is nuttig besteed.

Men zoude op de aangeduide wijze een gebrekkig stelsel ontwerpen; want „de zoogenaamde bescherming van den handel" is menigwerf noodig en nuttig. Hiervan wil ik een voorbeeld aangeven.

Ik herinner mij, dat een Hollandsch vaartuig, tijdens mijn verblijf te Valparaiso, wederregtelijk verkocht zoude worden, maar dat de verkoop door den invloed van den bevelhebber van het oorlogschip,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

waarop ik mij bevond, werd opgehouden, hetgeen de eigenaars van het schip een belangrijk nadeel deed ontloopen.

Een ander voorbeeld. De regering vermeent, dat de eene of andere consul, hier of daar, zijnen pligt niet betracht, ten opzigte van onze scheepvaart. Een oorlogschip gaat er heen, welks bevelhebber de noodige informatiën inwint en een geschikt persoon als consul voordraagt, door wien onze handelsbelangen voortaan beter worden behartigd.

Gij wenscht een stelsel te ontwerpen zonder van de oefening te gewagen; maar is dit niet een huis bouwen zonder fondamenten? In zes weken kunt ge een infanterie-recruut afexerceren, maar met oorlogsmatrozen gaat dit niet.

Neen, beter een slecht stelsel met goede oefening, dan een uitmuntend stelsel zonder oefening, hetwelk trouwens den naam van stelsel niet zou verdienen.

Bladz. 11.

Dat een of ander warhoofd, waaraan toevallig de opperste leiding van het zeewezen ten deel mocht zijn gevallen.

Zij die minister worden, al zijn het allen geene schrandere bollen, zijn toch gewoonlijk personen, reeds zoo ver in de militaire hierarchie opgeklommen, dat zij reeds vroeger betrekkingen hebben bekleed, waarin geen warhoofd te gebruiken is. Ga de lijst na, in het promotieboekje der marine, behelzende de namen van de hoofden van het Departement van marine sedert 1813, — ik zag in dat boekske liever de lijst onzer monitors — en men vindt er de namen van mannen als van der Hoop, Elout, Baud, Rijk, Enslie

en de Smit van den Broeke, die toch geene warhoofden te noemen zijn.

Bladz. 12.

en komt hij met eene houten vloot, dan kunnen wij die alleen met gelukkig gevolg bestrijden door daartegen gepantserde schepen of vaartuigen aan te voeren.

Het ware beter gezegd geweest: „met een zeker gelukkig gevolg"; want ik zie niet in, waarom eene houten vloot, eene andere houten vloot niet met een gelukkig gevolg zoude kunnen bestrijden. Hiervan levert de geschiedenis althans vele voorbeelden op.

Bladz. 14.

Het baat den handel niet veel of er al eenige kruisers van ons in zee zijn om de koopvaardijschepen te beschermen, wanneer de vijand onze reeden en stroomen binnendringen, onze koopvaarders in de eigen havens verbranden en onze handelsteden vernielen kan.

Direct, niet; maar indirect kan het den handel wel baten, wanneer deze kruisers den vijand zoo veel schade doen, dat een eervolle vrede bespoedigd en dien ten gevolge de handel hervat wordt.

Bladz. 15.

Deze (de stoomfregatten) zijn voor de verdediging van ons land of van de koloniën tegen eene bepaalde zeemogendheid zonder waarde, want daartoe wordt gepantserd materiëel vereischt.

Dit kan ik volstrekt niet toegeven. Gij zegt zelf, dat houten en gepantserde stoomschepen zeer goed zamen kunnen dienen. In Amerika hebben de houten schepen nog zeer veel dienst gedaan; ja zelfs onder Feragut, bij Charleston, een monitor doen strijken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bladz. 16.

Dit schip (het stoom-ram-torenschip) moet dus gerangschikt worden onder de rubriek : verdediging der koloniën.

Indien men het naar de koloniën zendt. Zoo niet, dan kan het gerangschikt worden onder de rubriek : verdediging onzer zeegaten, enz.

Bladz. 16.

De *Prinses Amelia*, ofschoon als oorlogschip zonder waarde, enz.

Geheel zonder waarde is dat schip niet, evenmin als de stoomfregatten. Het kan bij eene vloot nog zeer goed dienst doen.

Bladz. 17.

Waar het als transportschip zou geplaatst moeten zijn, durven wij niet beslissen — niet wetende voor welke transporten dit schip eigenlijk dienen moet.

In den laatsten tijd is men den gezonden weg opgegaan, door een gedeelte van het Indisch eskader in Indië te laten. Thans moeten echter de officieren en manschappen van die schepen verwisseld worden, waartoe, indien wij goed onderrigt zijn, de *Java* bestemd is, even als tot het overbrengen van officieren en troepen voor het Indische leger in Indië zelf, wanneer eenige expeditie dit vereischt.

Bladz. 17.

Zij (*van Galen* en *Anna Paulowna*) zijn geplaatst onder de schroefstoomschepen 1ste klasse (type *Djambi*).

In het jaarboekje voor 1866 der marine zijn deze onder de fregatten opgenomen. Wegens hunne snelheid en zware bewapening, schijnen zij ook voor de dienst op den Oceaan bestemd.

Bladz. 17.

Op die 17 scheepjes voor den Indischen dienst volgen nu, in den staat, 2 stoomflotillevaartuigen, van 60 paardenkrachten en 8 stukken : een gewijzigd model van de schroefstoomschepen der 4e klasse.

Hieromtrent heeft men u verkeerd onderrigt. Deze vaartuigen zijn ouder dan die 17 scheepjes, en naar het model der Engelsche gunboats met hoogen druk.

Bladz. 18.

De eene (kanonneerboot N°. 1) is te Feijenoord gebouwd, maar mislukt; de andere (kanonneerboot N°. 3 of *Handig en Vlug* of *Nimrod*) is slechts gepantserd tegen geweervuur, en dus, zoo als later zal worden aangetoond, voor de verdediging onzer rivieren — waarvoor ze bestemd is — zonder waarde.

Kanonneerboot N°. 1, ofschoon mislukt, kan desnoods nog zeer goed dienen; want daar zij stoomkracht heeft, is het maar de kwestie om zoo lang mogelijk het gepantserde voor- of achterschip te presenteren. Wat de kanonneerboot N°. 3 betreft, meen ik wel eens gelezen te hebben, dat deze als eene proef voor de Indische rivieren gebouwd was. Zij zoude, indien zij aldaar bewoonbaar was, goede diensten kunnen doen. Voor de rivieren hier te lande, had zij tegen veldgeschut gepantserd moeten wezen, maar is daarom nog niet geheel zonder waarde.

Als men aanneemt, dat elke vijand alles zoo goed en doelmatig mogelijk heeft, dan is het gemakkelijk te zeggen: dit of dat heeft geene waarde. Men moet echter roeijen met de riemen, die men heeft. Welligt ware er van het laatstgenoemde vaartuig eene goede Torpedo-boot te maken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bladz. 22.

Deze transporten worden ook thans nog, zoowel in gewone tijden als bij militaire expeditiën, voor een deel verricht door de militaire marine, maar het is duidelijk dat voor deze dienst geene oorlogschepen worden vereischt.

Verschillende transporten van troepen zijn wel degelijk militaire verrigtingen voor oorlogschepen, mits dat het geene garnizoensveranderingen betreft. Als men zegt: troepen, materiëel en voorraad met oorlogschepen te vervoeren, drukt men zich onnaauwkeurig uit, daar het somtijds onjuist is.

Bij eene expeditie b. v. zoo als menigmalen gebeurt, naar een niet zeer verwijderd oord, met kleine kolonnes, is het niet alleen onnoodig hiervoor transportschepen te gebruiken, maar dit ware zelfs tijdroovend en kostbaar.

Bladz. 23.

Een gevolg van het bezigen der marine voor den transportdienst is natuurlijk geweest, dat ons eskader in de Indische wateren altijd veel grootere sterkte heeft gehad, dan alleen voor de zuiver militaire diensten noodig was te achten.

Vergun mij hier op te merken, dat de gewone transporten in de laatste jaren steeds plaats hadden met de booten van Cores de Vries, en bij groote expeditiën met koopvaarders. Het eskader was juist zóó zwak, dat de schepen werden afgevaren.

Dit was echter niet het geval omdat zij voor transportdienst werden gebezigd, maar omdat de schepen, door gebrek aan getal niet tijdig genoeg werden hersteld. Dit ging zoo ver, dat er, toen mij het bevel over Z. M. stoomschip *Samarang* werd opgedragen,

circa 30 lappen op de ketels moesten worden gezet, en dat op zekeren middag de 1e machinist den officier van de wacht kwam mededeelen, dat een der stokers met zijne knie door het beschadigde gedeelte van den ketel had gestooten. Ik liet er dat stuk uitkappen en zond het aan den Kommandant der Zeemagt, met de vraag, „of het nu geen tijd werd de ketels te repareren."

Als Kommandant van de *Madura*, heb ik met 4 Europesche stokers gevaren, om steeds de ketels te kunnen repareren, die telkens lek sloegen.

Bladz. 26.

De scheepsmacht van 30 groote en kleine schepen in Oost-Indië is — ware dat cijfer steeds beschikbaar — grooter dan tot voorziening in de eigenlijke militaire diensten wordt vereischt, en dit is hoofdzakelijk een gevolg van twee oorzaken. Vooreerst van deze omstandigheid, dat men daar bij wijlen oorlogschepen bezigt voor diensten, die niet tot den werkkring van het oorlogschip behooren, voor transportdiensten; in de tweede en voorname plaats is dit een gevolg daarvân, dat steeds een aanmerkelijk deel der marine in Indië in reparatie ligt.

Thans moet ik wederom met U in gevoelen verschillen. Het eerste punt, dat de transportdienst betreft, heb ik reeds behandeld. Voor ik verder ga, moet ik echter vragen: wat verstaat gij onder eigenlijke militaire diensten? Ik wil daarbij voegen, wat ik daaronder versta. Het bezetten der stations, het kruisen op zeeroovers, het maken van kaarten, het doen van verkenningen, het leggen van boeijen en merkteekens van vaarwaters, het vervoeren van gevangenen en staatsmisdadigers, het begeleiden van op zinken staande

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

oorlogschepen, het assisteren van koopvaarders, het gewigt bijzetten aan zendingen van burgerlijke ambtenaren, het doen van expeditiën, het vervoeren van kleine kolonnes voor kleine krijgsverrigtingen en het assisteren daarbij, het begeleiden van 's Konings landvoogd op zijne reizen en nog andere diensten, te veel om te noemen.

Het vak der Marine is van zulk eenen grooten omvang, dat al de militaire diensten niet in eenen adem te noemen zijn. Stel u die eilanden-wereld voor, die wij onder den naam van Indië begrijpen, in verband met het getal stations en alle verschillende diensten, welke moeten worden verrigt, en gij zult overtuigd worden dat heel wat schepen daartoe noodig zijn. Gij spreekt er van, dat steeds een aanmerkelijk gedeelte der Marine in reparatie ligt.

Een schip, dat steeds is blootgesteld aan weêr en wind, heeft natuurlijker wijze dikwerf behoefte aan reparatie. Daarbij verslijt alles.

De stoomketels duren slechts 4 à 6 jaren, doch vereischen na het 2de jaar reeds reparatie, en men kan gerust aannemen, dat van 20 stoomschepen, die gewoonlijk in Indië varen, steeds 5 in reparatie liggen. Hierbij komt, dat zij in onbekende vaarwaters dikwijls op de reven loopen, en ook om die reden menigmaal herstelling behoeven.

Op een actief schip, zult ge steeds alle ambachtslieden bezig vinden. De timmerman, de smid, de machinist, de zeilmaker hebben altijd werk, en toch moet een schip, na een zekeren tijd, altijd aan de werf: de ruimen moeten minstens elk jaar worden opgehaald, de ijzeren booten moeten twee maal per

jaar worden gepeacokt, en hoe vaak behoort zulks tot de pia vota!

Zie hier de verdeeling der stations als minimum:

Batavia	1	wachtschip,	2	stoomschepen.
Soerabaija. . . .	1	"	2	"
Makasser	1	"	3	"
Riouw.	0	"	2	"
Muntok	0	"	1	"
Bandjermasin . .	1	"	3	"
Westkust-Borneo .	0	"	2	"
Westkust-Sumatra .	0	"	2	"
Palembang . . .	0	"	1	"
Amboina	0	"	2	"
Samarang. . . .	1	"	0	"
te zamen . . .	5	"	20	"
in reparatie . . .			5	"
Totaal . . .			25	"
			5	wachtschepen.
Geheel totaal . . .			30	schepen.

Bij deze sterkte, moeten voor alle buitengewone gevallen, als expeditiën, het bezetten van den archipel tegen het indringen der zeeroovers, enz. enz. de stations ontbloot worden. Eene sterkte van 30 schepen is dus niet grooter, dan tot voorziening in de eigenlijke militaire diensten wordt vereischt.

Bladz. 27.

Voor eenigen tijd heeft men de krijgswetten ook op de bemanning der civiele marine van toepassing verklaard.

Twee jaren geleden, moesten de kapiteins zich tot

het bekomen van straf voor hunne manschap, nog melden bij den adsistent-resident als chef der politie.

Bladz. 29.

In het eerste geval kunnen zij in Indië, van djati-hout, worden gebouwd.

Dit is wenschelijk, en zou te verkiezen zijn boven het gebruik van ijzer. Het djati-hout biedt veel meer weerstand aan het klimaat, dan ijzer; getuige de *Koningin*, de *Javaan*, de *Pylades*, enz. enz.

Bladz. 29.

Vroeger verlangde men algemeen voor de groote schepen kuilschepen.

De kuilschepen zijn gezonder, maar nu men spoedig de invoering van zwaar geschut mag verwachten, — waarover nader — zijn er sommigen, die gladdeksschepen verkiezen. Naar mijn gevoelen blijft echter een kuilschip altijd verkieslijk.

Bladz. 30.

De verdediging der Koloniën vordert thans gepantserd materiëel; houten schepen, houten fregatten en kuilkorvetten, zijn tegenover een Europeschen vijand van weinig of geen waarde; het oorlogschip van den tegenwoordigen tijd is niet meer het houten kuilschip, maar het gepantserde schip, men noeme het fregat, korvet of stoombatterij.

Er bestaat een strijd tusschen het pantser en het geschut. Let men daarbij op de teekenen des tijds, dan heeft tot heden het geschut nog overwonnen, „et l'artillerie n'a pas encore dit son dernier môt."

Op bladz. 83 van „*La Marine cuirassée*, door RENARD, leest men:

En France on termine des essais sur une pièce rayée de 150 qui lancera des projectiles de 300; en Angleterre

des expériences eurent lieu sur le *Bellerophon* et sur le *Minotaur*, et s'il faut en croire „l'Army and Navy Journal" du 8 Juillet 1865, elles ont été couronnées de succès. L'affût de fer, nouveau modèle, a parfaitement soutenu les réactions d'une pièce de 12 tonnes, tirée sous l'angle maximum d'élévation, soit 10°1/2. Les perfectionnements réalisés par le capitaine KEY permettront désormais de manoeuvrer en mer des pièces pesant 12 et 14 tonnes. De sorte que l'ancien armement va disparaître pour faire place à des pièces de gros calibre, produisant des effets désastreux dans le bordage des navires cuirassés. On parle même de placer des pièces de 600 liv. dans la batterie de l'*Hercules*.

Wat zegt de Prins van Joinville in de *Revue des Deux-Mondes*: „Et telle est la puissance de la nouvelle artillerie, facile à manier quoi qu'on en dise, avec les moyens mécaniques dont on dispose aujourd'hui, que c'est une question de savoir s'il ne vaudrait pas mieux, dans un combat, être sur un navire non cuirassé, muni de ces pièces redoutables, que sur le bâtiment blindé, tel qu'il existe chez nous, pourvu que le premier des deux eût la supériorité de vitesse. Les grandes vitesses et la grosse artillerie, voilà les deux conditions souveraines de la supériorité à chercher avant tout, l'importance de la cuirasse est secondaire."

De Amerikanen bouwen schepen met twee schroeven, die hard loopen en gewapend zijn met zwaar geschut.

Ik heb in eenen brief van een Amerikaansch officier, dienende op een der zware ongepantserde en met grof geschut bewapende schepen, gelezen, dat al de officieren van dat schip het met de *Gloire* opnemen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zouden, en zich sterk maakten het schip op 100 yards in den grond te boren.

Voor de verdediging der havens en reeden, mogen stoombatterijen in Indië kunnen dienen, ofschoon ik vrees, dat men er door de warmte niet op zal kunnen leven.

Schepen met de grootst mogelijke snelheid en zwaar geschut, zullen echter, naar mijn oordeel, daar wel degelijk tegenover eenen Europeschen vijand van veel waarde wezen, en zeker zullen deze schepen ook in gewone tijden kunnen dienen voor de handhaving van ons gezag.

Bladz. 33.

Als type der groote schepen — die, volgens het vroeger gezegde, gladdeks-schepen behooren te zijn — kan men, des noods met eenige wijziging, de *Djambi* of de *Citadel van Antwerpen* beschouwen — in het algemeen dus schepen van ± 14 stukken, 200 koppen en 250 paardenkrachten.

Als type voor deze soort, zoude ik verkiezen schepen van den tonneninhoud en de bemanning van de *Djambi*, doch gewapend met twee zware stukken en 4 getrokken 30ponders, dus 6 stukken zoo mogelijk met een ligt opperdek, een zoogenaamd spardeck, en bij gevolg kuilschepen. De heer Nierstrasz is ook voor kuilschepen, volgens zijne redevoering, gehouden in de vereeniging der krijgswetenschap, dd. 4 December l.l.

De Amerikaansche officieren gevraagd wordende, wat zij dachten van de Fransche *Gloire*, *Solferino*, *Magenta*, enz. zeiden, dat het mooije schepen waren, maar dat ze in stede van met geschut, met pistolen (getrokken 30ponders) gewapend waren.

Weinig, doch zwaar geschut, alsmede groote snelheid en beweegbaarheid liggen in den geest des tijds.

Bladz. 33.

Het type van de vroegere *Phoenix* (140 paardenkrachten, 6 kanons en 84 man) wordt hiervoor het meest geschikt geacht.

Deze liever te wapenen met 2 zware stukken en een paar getrokken 30ponders in de zijde.

Bladz. 34.

Type *Reteh*.

Te verkiezen is het type *Watergeus*, als hebbende beter stoomkracht en kunnende tevens als kruiser dienen.

Bladz. 36.

Toen het schip te huis is gekomen (de *van Speijk*), is het opgelegd en heeft nooit meer dienst gedaan.

De *van Speijk* heeft onlangs een kruistogt in den Atlantischen Oceaan gemaakt en is nog in dienst.

Bladz. 37.

Gaf men aan de schepen kleiner tuig, waarmede men gemakkelijk tegen den wind op kon stoomen, men zou veel besparen.

Dit is in de laatste tijden in Indië toegepast, met name op de stoomschepen 4e klasse, model *Haarlemmermeer*.

Bladz. 38.

Van de *Groningen* is, volgens de laatste rapporten, wellicht niet veel beter te verwachten.

Geen wonder, de *Groningen* is een voorbeeld geweest van het bouwen op particuliere werven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Steller dezes heeft een bout uit een schip, gebouwd op eene particuliere werf, aan den toenmaligen bevelhebber der Zeemagt in Indië ter hand gesteld, welke 5 duim lang was, dus wat men noemt een boerenbedrieger.

Bladz. 39.

Zoodat een nieuw schip, in Indië aankomende, niet terstond gereed is voor den dienst, maar eerst naar de werf moet om zich gereed te maken.

Dit is ook dikwerf omdat een schip, na eene groote reis, gebreeuwd moet worden en kleine herstellingen vereischt.

Ik heb de *Sindoro* in Indië zien arriveren, in staat om dadelijk 200 mijl ver te stoomen, dus in goeden staat. Nogtans kreeg het een breeuwslag.

Bladz. 41.

Dat personeel moet overgevoerd worden met de groote schepen voor de aflossing bestemd, en met de fregatten enz. die wij vooreerst nog hebben, des noods op koopvaarders; de officieren ten deele, gelijk nu ook geschiedt, per mail.

De groote schepen door U genoemd, model *Djambi*, laten dit slecht toe, uit gebrek aan logies. De *Java* kan thans daarvoor dienen; maar koopvaarders zijn er goedkooper voor: de matrozen monsteren daarop als matroos, en voor officieren is de reis per mail wel zoo geschikt, want deze zijn dan vroeger disponibel.

Bladz. 41.

Totaal 2400 koppen.

Dit cijfer is niet voldoende, omdat met 19 stoom-

schepen, waarvan steeds zeker 4 à 5 in reparatie, zelfs de stationsdienst niet gedaan kan worden.

Bladz. 42.

Later zal men hier, voor den gewonen dienst, met een paar kleine raderschepen kunnen volstaan.

Ik meen dat in Suriname een redelijk groot stoomschip en een klein voor de rivieren benoodigd is. — Men moet een kaper als de *Sumter* kunnen afweren, des noodig in quarantaine liggende schepen kunnen bewaken, en de politie op de plantaadjen kunnen handhaven. Dit als minimum.

Te Curaçao mogen, met het oog op onze handelsbelangen, de communicatie met St. Martin en St. Eustatius en de verschillende zendingen in den West-Indischen Archipel, zeker twee stoomschepen gestationeerd wezen, liefst schroefschepen.

Over het algemeen worden onze West-Indiën wel wat klein geacht. Suriname noem ik altijd het noodanker van ons schip van Staat, en het ontwikkelen van dat prachtige land zal den nakomeling tot zegen strekken, terwijl Curaçao een punt is, dat bij mogelijke ontwikkeling van den Nederlandschen Staat, eene haven en een steunpunt aanbiedt, zoo als er weinig in de wereld te vinden zijn.

Bladz. 43.

Hieraan is slechts een einde te maken door al hetgeen uitsluitend voor den Indischen dienst is bestemd, op de Indische begrooting te brengen — ook voor zooveel het personeel betreft.

In mijne brochure „Marine. Groote en kleine zaken, door een Zee-Officier, te Breda, bij Broese & C°.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

1861" leest men tot besluit: „Onze aanteekeningen eindigen wij hiermede, dat wij het wenschelijk achten dat elk schip of vaartuig der marine, bestemd naar Oost-Indië, van den zeildag af uit het moederland, ter volle waarde, zoo als het reilt en zeilt, op het Indisch budget werd gebragt; dan zou Nederland weten hoeveel de Nederlandsche marine kost, en hoe weinig penningen het vaderland aan dat plechtanker zijner vrijheid besteedt. Men zou alsdan, bij het aanbieden van een budget der marine, juist kunnen opgeven hoeveel gelden door de marine aan tractementen, soldijen en schepen in het voorlaatste jaar ten behoeve van Oost-Indië waren betaald, en dus juist kunnen weten, hoeveel er aan de eigenlijke Nederlandsche marine wordt ten koste gelegd."

Bladz. 46.

Men zal later eerst bespeuren welken heilzamen invloed het varen naar Indië in de stoomschepen 4e klasse op de zeeofficieren gehad heeft.

Naar mijn bescheiden oordeel, heeft de geachte schrijver van „De omwenteling in het Zeewezen" hiermede niet bedoeld den invloed op de ingewanden en de zenuwen, maar de zeemanschap, die men op zulke schepen opdoet, en deze nuttige invloed valt niet te ontkennen.

Bladz. 48.

Staat vorming van maritiem personeel op de stoomschepen 3e en 4e klasse niet eenigszins hiermede gelijk alsof men, om krijgsvolk te land te vormen, de troepen slechts oefende in de soldaten- en pelotons-school?

Deze vergelijking is niet juist: op een stoomschip 3e klasse wordt zelfs grootscheepsdienst gedaan; en

op beiden kunnen alle oefeningen met geschut, handwapens, tuig en zeilen, met gewapende sloepen, enz. plaats grijpen, welke op elk grooter gladdeksschip verrigt worden.

Bladz. 48.

Al het geld dat daarvoor noodig is, wordt tegenwoordig door den onverzadelijken Archipel verslonden.

Ik meen in de toelichting, betreffende bladz. 26 aangetoond te hebben, dat de onverzadelijke Archipel steeds onverzadigd van schepen is geweest, hetgeen medewerkt tot het uitgeven van veel geld door het afvaren der schepen, welke daardoor te laat worden gerepareerd.

Bladz. 51.

met dien diepgang zijn volledige pantsering tegen veldgeschut en stoomvermogen, althans in de tot hiertoe bekende vormen van vaartuigen, niet vereenigbaar.

Als ik mij niet vergis, hebben de Pruissen eene soort van kanonneerbooten met stoomvermogen, en gepantserd tegen veldgeschut, welke men in gevecht tot zekere diepte laat zinken, en welke, om over ondiepten te komen, door het uitpompen van het ingenomen water kunnen worden geligt. Deze zouden welligt kunnen dienen.

Bladz. 51.

De Regeering heeft zich daarom voor den IJssel vergenoegd met eene pantsering tegen geweervuur.

Zie hierover de aanteekeningen op bladz. 18.

Bladz. 57.

Dit type (monitors) van vaartuigen heeft in Amerika uitnemend voldaan, en, wat zeewaardigheid betreft, de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verwachting ver overtroffen; wij zullen ook niet zeggen dat zij ongeschikt zijn voor aanvallende bewegingen, maar eigenlijk ligt toch daarin hun werkkring niet.

Hun aanzijn hebben zij juist te danken aan de behoefte om de Merrimacs der Zuidelijken bij den Amerikaanschen oorlog aan te vallen. De Noordelijken hebben ze ook veelal gebruikt voor den aanval op forten en versterkingen.

Bladz. 58.

Nog meent hij dat bij eene eenigszins aanmerkelijke vaart de schok bij het rammen zoo groot zal zijn, dat de ketels en stoompijpen zullen springen, en de stoom en het kokende water zich door het gansche schip zullen verspreiden.

Dit denkbeeld van den geachten spreker, in de vereeniging ter beoefening der krijgswetenschap van den 4 December ll. meen ik te moeten betwijfelen, om reden dat ik nog nimmer gehoord heb, dat zoo iets op een stoomschip in aanzeiling of aan den grond stoomende, is voorgevallen. In beide gevallen toch krijgt het schip zeker een geweldigen schok.

Bladz. 58 en 59.

maar welk nut die ram kan doen tegenover gepantserde schepen, is niet recht duidelijk.

De pantsering strekt in den regel slechts eenige voeten beneden de waterlijn. Is de ram dus laag genoeg geplaatst, dan kan deze het schip zeer goed doorboren. Buitendien bedragen de slingeringen van een schip soms 21°, en hebben soms 10 à 15 keeren in de minuut plaats. Het ongepantserde deel komt dus boven, en biedt niet alleen aan den ram, maar zelfs aan de vijandelijke kogels een zwak punt aan.

Bladz. 59.

De schepen of vaartuigen die de Commissie heeft voorgesteld kunnen dus — met uitzondering der stoombatterijen — alleen voor eene lijdelijke verdediging dienen.

In de aanteekeningen op bladz. 57 is aangetoond, dat de monitors wel degelijk niet onder de lijdelijke verdedigingsmiddelen te rekenen zijn.

Sinds de *Moneontomoh* den Oceaan is overgestoken, is het bewijs van het tegendeel geleverd.

Bladz. 59.

De vijand valt onze zeegaten aan met groote gepantserde schepen, wat wil daartegen een ramschip als het voorgestelde doen? Is dit niet den aarden pot stellen tegenover den ijzeren? Zelfs tegenover kleine gepantserde schepen is het nog de vraag wat zoo'n ramschip kan uitrichten, en geeft de ram de overwinning niet, de bewapening zal ze ook niet geven, want die kan niet anders dan onbeteekenend zijn.

Hiertegen is aan te voeren, dat bij voorbeeld Engeland en Frankrijk eene partij gedeeltelijk gepantserde schepen hebben; dat het ramtorenschip, waarvan sprake is, met vier 300 ponders gewapend wordt, zoodat het waarlijk geene aarden pot is.

Blad. 62.

Wanneer men ons vraagt welk materiëel hebt gij om uwe groote toegangen te water te verdedigen, dan kunnen wij slechts antwoorden: wij bezitten ééne gepantserde stoombatterij.

Dit is een weinig overdreven. Zie de aanteekeningen op bladz. 15 en bladz. 18.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bladz. 63.

Maar ook hier geldt de opmerking, namelijk dat de aanbouw ontijdig is.

Het bouwen van *Watergeuzen* of liever van stoomschepen voor de Indische dienst, is waarlijk niet ontijdig; want deed men dit niet, men zoude spoedig met de handen in de haren zitten, om in de Indische dienst te voorzien.

Bladz. 66.

Maar groote snelheid, zoo als sommigen verlangen, is daarentegen geen vereischte.

Telkens wordt door U gezegd, dat groote snelheid geen vereischte is. Ik geloof dat bij alle oorlogsvaartuigen, voor welk doel ook bestemd, die aan andere vereischten voldoen, eene groote snelheid steeds zeer wenschelijk is. Snelheid is kracht, en vooral tijd, een in den oorlog belangrijke factor. Bij alle rivier-vaartuigen, is snelheid tot het overbrengen van tijdingen van groot gewigt.

Gij zegt zelf, bl. 67: „niets is voor den verdediger van meer belang, dan dat hij zoo spoedig mogelijk kennis drage van het voornemen des vijands om de rivier over te gaan en van het punt, waar hij dit doen wil."

Bladz. 70.

Ook deze boot past derhalve in geen enkel stelsel . . . Waarvoor dit vaartuig dus eigenlijk moet dienen, is niet duidelijk, en wij vreezen dat deze kanonneerboot bestemd is om zachtkens te rusten bij dat andere prachtstuk, dat te Feijenoord is gebouwd.

Dit vaartuig heeft niets van de te Feijenoord gebouwde boot, als zijnde geschikt om de kust te bevaren en geheel gepantserd.

Bladz. 74.

Blijkbaar is over dit vaartuig, waarmede de landmacht toch ook wel iets te maken heeft, weder niet het gevoelen gehoord van het Departement van Oorlog.

Ik geloof, dat men aan het Departement van Marine zeer wel weet, dat een veldleger geschut en zelfs welk geschut het medevoert. Die informatie bij oorlog ware dus geheel onnoodig. Zoo als ik reeds heb gezegd, was de *Handig en Vlug* waarschijnlijk eene proef voor Indië; als ik mij niet vergis, is het Departement van Oorlog over dat vaartuig wel degelijk gehoord.

Bladz. 79.

De zoogenaamde zeemiliciens, die tot hiertoe zeer goed voldoen, kunnen ten deele het vereischte personeel voor de vaartuigen der binnenlandsche verdediging leveren, maar de intrede in de zeemilitie is vrijwillig, en het wettelijk maximum van 600 man per lichting, wordt op lang na niet bereikt.

— wil men geene maatregelen treffen, om het bevelvoerend en het lager personeel der marine de noodige bekendheid te doen verkrijgen met onze vaarwaters en havens, dan kan men het bouwen van vaartuigen voor onze rivieren en zeegaten ook gerust achterwege laten.

Met genoegen verneem ik, dat de zeemiliciens goed voldoen. Ik wist niet dat ze reeds dienst gepresteerd hadden; maar was bekend met de uitmuntende, humane opleiding dier jongelingen, wier getal steeds toeneemt en nu reeds meer dan 400 bedraagt.

Het laatste is wat sterk gekleurd; want hier te lande hebben wij goede loodsen voor alle vaarwaters.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Hoe zoude echter de Marine het dan in Indie maken, in die eilandenzee met die duizenden reven, schier altijd zonder loods? Ik zou die vaartuigen gerust laten bouwen en ze gerust aan het personeel der zeemagt toevertrouwen.

Bladz. 80.

Het ligt toch voor de hand, dat men voor alles daarvoor heeft te zorgen, dat de vijand geen vasten voet krijgt in het land.

Indien onze finantiëele kracht dit stelsel veroorloofde, dan ware het zeker het doelmatigste, en welligt het goedkoopste, omdat de marine, het meest verplaatsbare verdedigingsmiddel is.

Bladz. 81.

Gepantserde schepen kunnen dus in den Indischen Archipel komen, en kunnen, in de Java-Zee, ook zeer goed hun batterij gebruiken.

Wat zeide de heer NIERSTRASZ over de gepantserde schepen, in de reeds genoemde vereeniging: „Ik, ten minste, geloof aan de zeewaardigheid der gepantserde schepen even veel, als aan de reeds dikwijls officiëel aangekondigde vlugt van JUAREZ uit Mexico."

Na den proeftogt met de *Royal Albert* en de *Prince Consort* heeft de eerste eene reparatie van circa ƒ 60.000 en de tweede van ƒ 5000 vereischt.

De Fransche officieren waren volstrekt niet zeker, toen ze uit Mexico teruggingen naar Frankrijk, dat hunne gepantserde schepen hen aldaar brengen zouden, en, als ik mij wel herinner, heb ik gelezen, dat de Koningin van Engeland aan den bevelhebber van de *Prince Consort* eene dankbetuiging liet rigten voor het

behouden van zijn schip door zijne bekwaamheid en zeemanschap.

Als die schepen de reis rond de Kaap volbragt hadden, zouden ze bijna zeker veel geleden hebben door het zware werken.

Ik houd eene reis met gepantserde schepen, rond de Kaap de Goede Hoop, voor zeer gevaarvol. Welligt zouden monitors met eene tijdelijke tuigagie voor dit doel geschikter zijn.

Bladz. 81.

De meening, dat het aantal gepantserde schepen altijd gering zal blijven is, naar 't ons voorkomt, eene geheel subjective meening.

Zie hier uit het werk van B. RENARD „La Marine cuirassée" de opinie omtrent gepantserde schepen, van bevoegde personen:

On ne rendra jamais les navires cuirassés complètement invulnérables; toutefois ils n'ont à redouter que des pièces exceptionnelles d'une lourdeur excessive, et dont on ne peut munir qu'en petit nombre les ponts des vaisseaux. De plus, l'effet foudroyant du projectile de ces pièces monstres n'ayant lieu qu'à des distances assez courtes, on peut éviter le désastre aussi longtemps qu'on le juge convenable, en se tenant à un nombre d'encablures plus ou moins déterminé. D'autre part, le prix énorme de ces colosses de la mer, leur entretien couteux, la difficulté de plus en plus grande de les faire mouvoir au fur et à mesure que s'étend la cuirasse, empêcheront les états d'en posséder un nombre proportionné aux services qui incombent à la marine de guerre."

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Bladz. 82.

Men zal dan niet meer waarde hechten aan een gepantserd fregat als vroeger aan een houten schip van dat charter, men zal zijne gepantserde schepen dan even goed buiten Europa zenden als vroeger zijne houten.

Ofschoon ik met het bovenstaande geheel instem, dat namelijk de gepantserde schepen nooit zóó talrijk zullen worden, is het een feit, dat de groote zeemogendheden wel degelijk hare groote schepen, zoo weinig mogelijk uit Europa zenden.

Bladz. 82.

Niemand kan toch nu reeds met zekerheid zeggen, welke de toekomst der gepantserde schepen is. Het is mogelijk, dat, na verloop van tijd, de oorlogsvloten uitsluitend uit gepantserde schepen zullen bestaan en is dit eenmaal het geval, dan bevinden zich de vloten der zeemogendheden weder geheel in dezelfde verhoudingen als vroeger.

Met zekerheid valt hiervan weinig te zeggen; maar het schijnt dat het zoogenaamd gepantserde schip der Engelschen en Franschen, waarvan de *Gloire* de vader is, volgens de publieke opinie in beide rijken, reeds behoort tot een type condamné. Wat de Engelschen noemen broadside vessels, deze schijnen hun tijd te hebben gehad en beide natiën gevoelen zeer wel, dat zij ver ten achteren staan bij de Amerikanen, wier type de monitor bijna zeker de overwinning zal behalen op de gepantserde broadside vessels. Deze zullen in vrede rusten, en het oude, afgeleefde Europa moet wederom ook op dit gebied ter schole gaan bij het jeugdige Amerika.

Dit is bijna zeker, dat het vroegere geschut heeft afgedaan. Het moge nog op de oorlogschepen geplaatst

worden tot het afslaan van aanvallen van sloepen, het doen van seinschoten; maar de klassieke 30 en 60 ponder hebben afgeleefd, als bewapening der oorlogschepen, zullen ze spoedig tot de geschiedenis behooren.

Zie hier de opinie van J. Cavalli in zijn werk, Recherche dans l'état actuel de l'industrie métallurgique de la plus puissante artillerie et du plus formidable navire cuirassé, Turin, Imprimerie Royale, 1866.

„Enfin en résumant la grande question du choix de la plus puissante artillerie et du plus formidable navire cuirassé on peut conclure:

1°. Qu'il faut le plus grand canon, monté sur le plus petit navire du type monitor modifié, le plus fortement cuirassé, doué de la plus grande force de bélier, lui servant de véritable affût, nageant avec la plus grande vitesse possible, ayant le moindre tirant d'eau et deux hélices, afin qu'il puisse voltiger partout.

2°. Que les Américains qui sont parvenus à fabriquer des canons de plus de 50 tonnes en bonne fonte de fer, pourront mettre, s'ils ne l'ont pas déjà mis, à bord de leurs grands monitors, un de ces plus gros canons au lieu de deux de 22 à 25 tonnes, puisqu'on dit qu'ils ont déjà réussi à manoeuvrer ces gigantesques bouches à feu à l'aide de la vapeur et au moyen d'un seul homme; ce qui peut bien se faire d'une manière même plus simple que celle par laquelle Naysmit réussit à faire manoeuvrer par un seul homme des marteaux pilons, même plus lourds que ces canons, avec la plus grande célérité et la plus parfaite souplesse, ce qui forcera toutes les autres puissances militaires à avoir partout de ces canons.

3°. On a trouvé qu'au lieu de trois types de navires

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

cuirassés dans le système ordinaire, que le contre-amiral PARIS rapporte à la page 108 de son *Art naval*, ayant les déplacements calculés par M. SCOTT RUSSEL de 15000, 1000 et 7500 tonnes, on peut n'avoir dans le système des monitors modifiés, que les trois cinquièmes seulement de ces déplacements, c'est-à-dire des grands monitors de 9000, 6000 et 4500 tonnes, ayant une épaisseur de cuirassement capable de soutenir le choc des plus lourds projectiles.

4°. A ces types de Monitors se réduiront les navires fortement cuirassés, les plus propres au combat, ayant tous la plus grande vitesse et la plus grande force de bélier, armés de préférence d'un seul mais plus grand canon, pouvant de leur tour faire feu en toutes les directions et en tous temps.

5°. Il faudra, bien entendu, que la cuirasse et la coque ne fassent qu'on seul ensemble concourant à donner la plus grande force de flexion vive au navire de manière à n'avoir plus à craindre, dans le cas où ils seraient surpris par une grande tempête, d'être lancés par les plus fortes vagues aux plus grandes hauteurs auxquelles les bâtiments cuirassés ordinaires se fendraient infailliblement.

6°. On pourra bien toutefois avoir de ces navires d'un moindre déplacement, moins fortement cuirassés, quoique armés du plus puissant canon, comme aussi il ne sera pas nécessaire que tous les navires de la marine soient construits sur ces types; il suffira de construire ainsi ceux qu'on veut rendre plus invulnérables, et il vaudra mieux ne point cuirasser du tout les autres.

7°. Par la mise à exécution de ces principes on

aura une marine, dont le matériel ne coûtera pas plus que l'ancien, et le personnel en sera beaucoup moins dispendieux, à cause de la réduction possible du nombre de l'équipage qui est remplacé par la vapeur.

Wat zegt RENARD in zijn meergemeld werk bl. 90:

„Les navires ordinaires vivront donc, et ils sont destinés à rendre encore d'éminents services si on les modifie. On devrait les munir d'une ou de plusieurs pièces capables de transpercer les cuirasses, et on contrebalancerait la sécurité qui leur manque par une vélocité plus grande, par une puissance d'évolution supérieure à celle que possèdent les vaisseaux nouveaux surchargés de leur lourde enveloppe.

Blz. 91 volgens den Prins van JOINVILLE:

„Déjà le *Magenta* et ses frères si beaux, si bons à la mer, armés de cette double batterie si séduisante à l'oeil du marin de l'ancien temps, ne sont plus des instruments de guerre doués de la puissance irrésistible qu'on leur supposait. Les progrès de l'artillerie les ont détrônés."

Bladz. 83.

Ongunstig weder kan ons daarbij begunstigen.

Dit is bijna niet denkbaar, dewijl zulk ongunstig weder, dat eene vloot zich moet verspreiden, in Indië hoogst zelden, welligt nimmer, voorkomt.

Bladz. 84.

Wanneer onze bezittingen door den vijand worden bedreigd, dan is de gemeenschap met Europa denkelijk afgebroken, en die toestand kan maanden, zoo niet jaren, voortduren.

Zie de aanteekening, betreffende bladz. 5.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bladz. 85.

De Meracbaai schijnt voor het doel te klein.

Naar ik vermeen is dit punt ter zijde gezet wegens ongezondheid.

Bladz. 87.

Want vele punten, die vroeger onverdedigbaar waren, kunnen thans door monitors of drijvende batterijen worden beschermd.

Voor Indië zijn welligt monitors te gebruiken.

Geene schepen zijn beter geventileerd dan de nieuwe Amerikaansche monitors.

Bladz. 89.

Om den vijand met hoop op goed gevolg te kunnen weêrstaan, moeten wij dus in den Indischen Archipel gepantserde schepen hebben.

Monitors en zwaar gewapende, snel loopende ongepantserde schepen, door twee schroeven bewogen, zullen tot dit doel kunnen dienen.

Bladz. 93.

Men moet daarenboven niet voorbijzien, dat wel de eerste uitgave groot is, maar het onderhoud daarentegen niet noemenswaard.

De gepantserde schepen duren niet lang.

Renard zegt dienaangaande:

„Plus on renforce le poids de l'enveloppe et de l'armement et plus il faut augmenter les dimensions du navire et la puissance de la machine qui le fait mouvoir. L'état le plus riche se ruinerait à poursuivre à outrance une semblable chimère. Cette expression ne parait pas trop hasardée si l'on songe que le *Warrior* a couté 8 millions, que l'*Hercules* coûtera probablement plus de 14 millions, et que ce prix de construction n'est rien à côté des dépenses d'entretien. Rappelons-nous que presque tous les navires cuirassés en France et au moins la moitié en Angleterre sont de bois; que les ingénieurs français, américains et la plupart des constructeurs maritimes anglais considèrent le bois comme devant être seul employé dans la coque des bâtiments cuirassés; rappelons-nous enfin qu'on assigne aux vaisseaux de ce genre une durée de douze ans, et que l'amiral Paris évalue leur dépréciation à 2,000 francs par jour!

Quel est le pays dont les finances seront assez prospères pour jouer longtemps un jeu si couteux? Et il est à noter qu'il suffit d'un seul coup des nouveaux canons pour envoyer au fond de la mer ces prodiges de la science maritime de notre époque. Il faudra donc qu'on s'arrête un jour sans avoir résolu le problème que l'on s'était posé au début de l'innovation. Si même nous supposons le problème résolu, qu'adviendrait-il en temps de paix profonde et durable?"

Onlangs vernam ik, dat eenige der Fransche gepantserde schepen in Toulon reeds afgekeurd zijn voor buitenlandsche dienst, omdat het ijzer beneden de waterlijn sponsachtig was geworden.

In Spanje gebruikt men dokken om die schepen te bewaren. Zoogenaamde „docks Roulands."

Bladz. 94.

Naar ons gevoelen is dit schip alleen te gebruiken tegenover houten schepen.

Aangezien Frankrijk en Engeland vele gedeeltelijk

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gepantserde schepen hebben, is deze meening niet aan te nemen.

Bladz. 95.

Wat wil het ramtorenschip daartegen uitrichten?
Ook voor de verdediging van onze zeegaten is dit schip, naar 't ons toeschijnt, van weinig waarde.

Zie aanteekening bladz. 94.

Bladz. 96.

Om velerlei redenen toch schijnt het noodig dat materiëel van ijzer te maken.

De Fransche, Amerikaansche en vele Engelsche ingenieurs zijn van gevoelen, dat de romp van een gepantserd schip van hout moet wezen.

Bladz. 96.

en brengt de verantwoordelijkheid meer voor rekening van den man, op wien zij in dezen behoort te rusten — op den Minister van Koloniën.

In de vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap van 2 Maart 1866, is juist door den heer Weitzel de wensch geuit, om het leger in Indië te stellen onder den Minister van Oorlog, even als de vloot in Indië is geplaatst onder het gezag van den Minister van Marine.

Dit denkbeeld is, naar mijn bescheiden oordeel, niet te verwerpen.

Bladz. 97.

Nu is er, naar het schijnt, in de klachten van de zee-officieren wel eenige overdrijving.

Dit wil ik niet beoordeelen, maar u wel bedanken, dat gij den handschoen voor de marine opneemt.

Een paar regels uit „De stem van een oud-matroos" vinden hier ongetwijfeld eene goede plaats:

En haalt dat harde leven
Aan boord, bij keerkringsbrand der zonne, zaamgeweven
Met ongerieflijkheên, ontbering, zonder tal,
Wel eenigzins, bij dat van 't leven aan den wal?
De zeerob (wel gezien) moet dubble dienst verrigten,
Matroos en ook soldaat, zoo wisselt hij van pligten,
En wijdt zijn leven 't Land, in 't dobbrend naauw verblijf,
Waar 't heete stoomvuur soms de lever smelt in 't lijf.

Bladz. 99.

Als eene subjectieve meening van den schrijver valt verder te vermelden, dat de aanbouw der houten schepen, die op stapel zijn gezet, afkeuring verdient, ... en het ramtorenschip weinig doelmatig is.

Wat de Watergeuzen betreft, meen ik aangetoond te hebben, dat deze zeer nuttig zijn.

Over het laatste is mijn gevoelen, als verschillende met het uwe, reeds bekend.

Bladz. 103.

Daarentegen zal de gewone Nederlandsche begrooting aanmerkelijk kunnen verminderd worden;

Dit betwijfel ik zeer. Het maken van inrigtingen tot het onderhouden van gepantserd materiëel zal geld kosten, en in de loopende dienst, oefening, enz., enz., moet steeds voorzien worden.

Bladz. 106.

De slotsom van de zaak zal dus wel moeten zijn, dat er of eene leening aangegaan of minder geamortiseerd wordt.

De sommen, die men geamortiseerd heeft, zijn

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eigenlijk voor een gedeelte de sommen, welke aan de defensie onttrokken zijn.

Bladz. 109.

dus onze vloot heeft den vijand eerst in de open zee afgewacht.

Waarom zouden de monitors niet uit zwermen, zoo als JOINVILLE dat noemt, en Z. K. H. verklaart, dat de Fransche gepantserde schepen tegen die vaartuigen niet bestand zijn.

Bladz. 116.

Aan die richting danken wij eene vloot, die wel is waar voldoende is voor de eischen van den gewonen Indischen dienst, maar in dien dienst voorziet op de meest ondoelmatige en meest kostbare wijze, terwijl het materiëel ontbreekt, dat dienen zal om onze rivieren, onze zeegaten en kusten te beschermen.

Het is niet alleen aan de rigting te wijten; de volksaard, de amortisatie-manie, de omwenteling in het zeewezen en het zijn eener kleine natie, dragen er ook de schuld van.

En hiermede eindig ik deze opmerkingen. Als zee-officier bedank ik U voor de eer mijn wapen aangedaan, dat uwe pen daarover schreef.

Ten slotte voeg ik hierbij eene opgave van gladde vuurmonden, die in Amerika beproefd worden of reeds in gebruik zijn.

DE SCHRIJVER.

Artillerie Américaine en fonte de fer à ame lisse.

CANONS.	Poids du Canon.	CHARGE de Service.	CHARGE Maximum	Poids du boulet.	Poids de l'obus.	Charge d'éclatement de l'obus.	
	Tonneaux.	Livres.		Livres.	Livres.	Livres.	
Canon de 20 pouces (terre).	51.42	100		1.000	=	=	Bouches à feu d'expérience.
id. = 20 = (marine).	44.64	100		1.000			
Canon de 15 = (terre).	21.91	50		440	330	17	
id. = = = (marine).	18.75	35	60	400	=	=	
Canon de 13 = (terre).	14.61	30	=	300	224	7	
id. = = = (marine.)	16.07	40	=	280	224	=	
Canon de 11 = (terre).	7.14	15	20	170	130	=	
Canon de 10 = (marine).	6.72	15 obus 18 boulet	=	127½	100	3	
id. = 10 = (terre).	5.35	12½	16	125	100		
id. = 10 = (marine).	7.36	40	=	125	100		

Etat actuel de la question d'Artillerie.
Revue Maritime et Coloniale Avril 1866.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

DE UITGEVER DEBITEERT MET SUCCES:

DE VLOOT IN DE TOEKOMST: IJZER OF HOUT? door J. Scott Russell, Vice-president aan het Instituut van Ingenieurs voor de Scheepsbouw. Uit het Engelsch vertaald onder toezigt en met een voorwoord van B. J. Tideman, Ingenieur 1e klasse der Marine . . . . . Prijs *f* 0.90.

LEERBOEK IN VRAGEN EN ANTWOORDEN OVER HET STOOMWERKTUIG EN ZIJNE TOEPASSING OP MIJNWERKEN, MOLENS, STOOMVAART, SPOORWEGEN EN LANDBOUW, met praktisch onderrigt omtrent de vervaardiging en de behandeling der stoomwerktuigen van iedere soort, door J. Bourne, Civiel-Ingenieur, Stoomwerktuigkundige en Scheepsbouwmeester. Uit het Engelsch vertaald, naar den Vierden, en den Vijfden zeer vermeerderden en verbeterden druk, door J. Oudijk van Putten, onder medewerking van D. van den Bosch, L. K. Inst. I. Ingenieur bij 's Rijks Stoomvaartdienst. Met Negen en Tachtig illustrerende afbeeldingen . . . . . Prijs *f* 5,70.
Gebonden in Stempelband . . . . . „ „ 6,—.

COMPLEET HANDBOEK DER MANOEUVRES MET ZEILSCHEPEN, door den Baron de Bonnefoux, Kapitein ter Zee in Fransche dienst. Uit het Fransch vertaald, door J. Oudijk van Putten, onder toezicht van een officier der Nederlandsche Marine . . . . . Prijs *f* 3,90.

GIDS VOOR DE MANOEUVRES MET STOOMSCHEPEN, door E. Paris, Kapitein ter Zee, schrijver van den Dictionnaire de Marine à Vapeur. Uit het Fransch vertaald, door P. Koning en Jonkhr. A. Meijer, Luitenants ter Zee. Prijs *f* 2,25.

ZEE-TAKTIEK. Naar het Fransch. Uitgegeven met voorkennis van Zijne Excellentie den Minister van Marine, door D. Schuurman en J. M. P. Willinck, Luitenants ter Zee, met 129 figuren . . . . . Prijs *f* 2,25.

MEMORANDUM VOOR DEN JEUGDIGEN ZEE-OFFICIER, door P. A. van Rees, Luitenant ter Zee 1e klasse, en P. M. Brutel de la rivière, Luitenant ter Zee 1e klasse, tit. Leeraar enz. aan het Koninkl. inst. voor de Marine met 283 figuren en 8 kaarten, gebonden in linnen band. Prijs *f* 8,75.

HANDBOEKJE VOOR ONDEROFFICIEREN EN BOOTSMANSLEERLINGEN, door Jonkhr. H. O. Wichers, Luitenant ter Zee 1e klasse. Uitgegeven met toestemming van Zijne Excellentie den Minister van Marine . . Prijs *f* 0,65.

LEER- EN HANDBOEK DER STOOMWERKTUIGKUNDE, bewerkt naar John Bourne's Handbook of the Steam-Enhine, door P. A. van Aken, Officier-Machinist en J. Oudijk van Putten. Kompleet in 6 afleveringen. Prijs per afl. *f* 0,95.

PERPUSTAKAAN NASIONAL